

Een uitzending, voor verlenging vatbaar!

door majoor Ton de Vaan

Op 14 januari 1997 werd onze collega majoor Ton de Vaan als monitor voor ECMM uitgezonden naar het voormalige Joegoslavië. Anderhalve maand voor het einde van zijn missie werd hij in verband met de verkiezingen aldaar overgeplaatst naar Albanië. Kennelijk beviel het hem daar dusdanig dat hij verlenging van zijn uitzending vroeg en geheel tegen ieders verwachting in ook kreeg, gebaseerd op zijn ervaring opgedaan in Bosnië. Een samenvatting van zijn relaas in onderstaand artikel.

De eerste indrukken van een door politieke zelfmoord verlamd land, de chaos, anarchie, de onuitgesproken roep om hulp charmeren dusdanig dat je niet meer los raakt van deze omgeving: Hier wil ik nooit meer weg.

Wat zal ik je missen, Rinas, Tirana, Albanië, jij onbeschrijfelijke puinhoop. Je compleet vergane, eens zo glorieus infrastructuur, je eens zo majestueuze, maar nu gebroken sculpturen; alleen Gjerg Kastrioti staat nog fier overeind.

Je in olie gedrenkt landschap met roestig oprijzende boortorens, die verdrinken in de eigen vervuiling.

Apathie die tot uitbarsting komt bij het dagelijkse eindeloze koffiedrinken in de ontelbare barretjes, restaurants en andere uitspanningen, afgewisseld met soms heftige discussies waarin politiek de boventoon voert.

Omringd door 600,000 tot misschien wel een 1.000,000 miljoen kalashnikovs, waarvan niemand weet of de aantallen juist zijn, weet waar ze zijn en of ze er überhaupt nog zijn. Waarvan de prijzen op de Helleense zwarte markt daalden tot 40 USD.

Een dagelijkse portie geweervuur met als hoogtepunten de eindscore 2-1 in de voetbalwedstrijd Brazilië-Engeland en natuurlijk bij gelegenheid van Berisha's terugtreden op 23 juli 1997*.

De eeuwige, welhaast beschamende onderdanigheid van de vrouw.

Je blik afgeleid door het dagelijkse tafereel van dode honden langs de weg, duizenden sterk vermagerde zwerfkatten, vrij rondlopende varkens, loslopende koeien die ook hun bijdrage leveren aan de verwerking van al het afval.

Wekenlang slechts een paar uur water per dag en soms dagenlang helemaal niet. Maar niemand die het merkt want je stinkt allemaal even hard.

Sterk fluctuerende stroomsterkte (150-260V), die de kwaliteit van m'n high-tech apparatuur ernstig verzieken. Even geen capsat, alleen een gekortwiekte satphone.

Waar immer aanwezig stof en de hoge temperatuur (35-40°C) je witte pak vergrijzen en het uitzicht op de woeste bergen belemmert.

Je altijd weer thuis wanen onder het markante torentje van Agirokaster

De onmogelijkheid om de meest simpele dingen te kopen.

'n Kapper die voor omgerekend 70 cent je baard bijwerkt tot een minder crimineel ogend model en voor 80 cent je haar knipt.

Het onvoorspelbare Albanese rijgedrag dat heeft geleid tot het verkeersadagium: verwacht altijd het onverwachte.

De dagelijkse demonstratie van de democratische partij van de voormalige president, die zijn verlies maar niet kan verwerken, terwijl ook hij moet inzien dat een tweede Albanese lente nu toch echt is aangebroken.

De alomtegenwoordige gangs, gewone jongens uit het volk die nu hun kans grijpen een kleine bijdrage in hun bestaan te ontfutselen aan een ieder die hen voor de voeten loopt.

Agenten die niet bij machte zijn om de grote jongens aan te pakken; ze hebben het nooit geleerd, ze voelen zich bedreigd en zijn tot slot slechter bewapend dan hun tegenstanders.

Waar smokkel gewoon handel en corruptie service heet.

Waar politieke partijen alleen in naam verschillen.

Waar je met open armen wordt ontvangen met een haas- onwaarschijnlijke gastvrijheid.

Je altijd beschermd weet onder de veelbesproken Canun of de onuitgesproken Code van de Bessa, binnen ieders territorium, of dit nu zijn huis, zijn stad of zijn land is. Een aloude cultuur die door communistische overheersing wel tijdelijk te onderdrukken maar niet uit te bannen was.

Net zo min als de verering voor de nationale held Skanderbeg, die 500 jaar geleden Albanië probeerde te redden van de Ottomaanse overheersing en die het uiteindelijk ook won van Hoxha.

Waar vrienden, vrienden blijken te zijn, zo niet voor het leven.

Het grootste contingent mercedessen, van 't jaar nul tot model '98.

Temidden van je 800,000 betonnen koepeltjes in talrijke rijen, groepsgewijs geslaginied, ooit aan het brein van kameraad Enver ontsproten, die in zijn hallucinaties de Chinese vijand in hordes de kust zag naderen of waren het toch de Russen? De Joegoslaven? De Grieken? Of gewoon de rest van de wereld?

Waar de orthodoxe en rooms-katholieke kerk en de islam elkaar naar de kroon steken bij het (her)bouwen van je gloednieuwe moskeeën en kerken, terwijl je volk gewoon blijft kreperen in hun aftandse tweekamerflatjes.

Wat zal ik je missen en sorry NL je bent allang niet meer in beeld of toch? Tussen bars met de illustere namen "Nederland" en "Holland", als herinnering aan de eclatante successen van Nederlandse voetballers van weleer Cruyff en van Basten.

De smakelijke keuken, met overdaad aan olijfolie, een weldaad voor de maag. Met als culinair hoogtepunt de in een maag langdurig ondergronds door gloeiende as verhitte ingewanden van een schaap.

De schitterende natuur, ongerept, helder blauwe rivieren, ijsskoude bergbronnen.

Genieten van Butrint of Apollonia, archeologische schatten in gigantische complexen, die je terugbrengen in de tijd van 12 eeuwen voor onze jaartelling, nog verpakt in bergen

Het markante torentje van Agirokaster.

aarde, met een betere conditie dan de meest recente bebouwing.

Smullen van literaire werken van smaakmakende schrijvers als Ismail Kadare (ook uit Gjirokastra), Petro Marko, de auteur van Why, Xhevahir Spahiu. Of de gewraakte politieke cartoonist Sinapi.

Waar de dagelijkse portie stress gewoon op straat verkrijgbaar is, veroorzaakt door scorio's, AK47's model 56, of is 't een 63er, handgranaten en ander, soms vooroorlogs aandoend wapentuig.

Het dagelijkse kussen van de mannen je regelmatig doet afvragen: "Ben ik normaal of hou ik van vrouwen?"

Albanië mystiek land, zwart gat in Europa.

Rapport opmaken, iedere dag vòòr 18.00u. Rapporten lezen. Rapporten als inspiratiebron voor iedere nieuwe dag, om weer andere mensen te ontmoeten op elk willekeurig nivo (lokaal, regionaal en nationaal): prefecten, burgemeesters, directeuren van banken, ziekenhuizen, scholen, bedrijven, radiostations, met de rector van de universiteit, met militaire en politiechefs, met journalisten, kunstenaars, lokale grootheden van allerlei allooi, of het nu zigeuners, leden van de Griekse minderheid, of vluchtelingen van de Albanese meerderheid in Kosovo zijn, kleine zelfstandigen, politieke leiders, culturele groepen, trainers van sportclubs, leden van internationale hulporganisaties....., de man in de straat, de slapende agent op de hoek, op zijn hurken, leunend op zijn wapen en zijn pet tot op zijn neus afgezakt.

Slechts dat kleine stapje te hoeven maken en je te wanen in een oase van Westerse kapitalistische overdaad, bijvoorbeeld naar Ohrid in Macedonië, het eiland Brac voor de kust van Split, Natuurpark Plitvice in Croatië, of Ioannina op nog geen twee uur rijden van mijn tijdelijke woonplaats Gjirokastra, om de schitterende, maar schandalig door illegale betonnen staketsels misvormde badplaats Saranda (1 uur rijden) en Corfu (nog eens 1 uur varen) maar even buiten beschouwing te laten.

Eindeloos door de bergen te wandelen, steile rotsen te beklimmen, te raften, mountainbiken (wie wil er dan nog naar de Ardennen, de Harz of het Middengebergte).

Je kans om, naast het op peil houden van je Engels, je Duits,

Grieks en Frans te verbeteren, Italiaans, Slavisch, Russisch en Albanees te leren.

Wonen in een door UNESCO beschermd historisch stadje dat zijn weerga in de wereld niet kent.

Discussiëren met de Griekse general consul, mijn buurman, over de Omonia problematiek.

Iedere dag een uitstekende 4WD Landrover Discovery voor je zelf, die je brengt waar ieder ander voertuig van welk merk ook je in de steek moet laten, of ze nu van Japanse, Duitse of Amerikaanse afkomst zijn en waarmee je je rijvaardigheid onder alle omstandigheden kunt testen en zonodig kunt bijschaven.

In onverwacht goede accommodatie; als uiterste een grandioze villa, met voor iedere monitor een eigen kamer, een eigen badkamer en voor jezelf ook nog eens een hydro-massage bad, met een gigantische waterreservoir in de tuin, waarvan boze tongen beweren dat het bedoeld is als

swimming pool.

Waar voor je wordt gekookt, iemand zorgt dat je vuile was wordt gedaan en je kamer schoon blijft zonder er ook maar naar om te hoeven kijken.

Niemand die je opjaagt.

Je vraagt en 't wordt gedaan of je vraagt 't gewoon nog 'n keer.

Nooit haast en altijd op tijd.

Waar kunnen relativiseren de belangrijkste vaardigheid is, en details: vergeet ze maar. Het enige wat telt is de harde werkelijkheid.

Waar het een kunst en een genoegen is te kunnen ontspannen zelfs met een geweerloop op je keel, of oog in oog met een beruchte crimineel, Mr White Tempra, de "heerser van het Noorden".

Terwijl ergens ver weg je basissalaris gewoon iedere maand op je giro verschijnt, aangevuld met een buitenlandtoelage. Plus een dagelijkse toelage die gewoon in de door jou gewenste valuta cash wordt uitbetaald.

En de voedingstoelage die ruimschoots de dagelijkse outdoorconsumptie dekt en toelaat ook de lokale bevolking te laten meegenieten.

Nooit ziek (op een kortstondige verstoring van de interne procesgang na), geen ochtendhumeur, maar ook niemand die daar aanleiding toe geeft, de lokale bevolking noch je collega's, gelukkig allen van Europese afkomst en gelukkig ieder met zijn of haar eigen schitterende verhalen.

Een uitstekende nachtrust, die slechts wordt verstoord door "Dogs and Frogs, Mosks and Mosquitos, Shooting and Shouting" *.

Ontwaken onder het genot van Polyphonics.

Wat heb je dan nog in NL te zoeken als je merkt dat alles gewoon doorgaat zonder jou en dat alles met jou doorgaat zonder dat anderen zich ermee bemoeien.

Dan realiseer je je dat alles vreselijk betrekkelijk is, dat niets veranderd is, maar alles anders.

Albanië, ik zou er eeuwig kunnen blijven!

* Beschreven in "Between Polyphonics and Kalashnikovs" 23-07-1997 (verkrijgbaar ad f 25,= bij auteur)